

2017-05-17

Individ och familjenämnden

Remissvar gällande SOU 2017:6 - Se Barnet!

Västerås stad har som en av totalt 82 remissinstanser beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet Se barnet! (SOU 2017:6). Individ- och familjenämnden av har av kommunstyrelsen fått uppdrag att besvara remissen för stadens räkning. Yttrandet begränsar sig till att kommentera väsentliga delar av förslaget.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis instämmer individ- och familjenämnden i intentionerna till de föreslagna förändringarna. Även om inriktningen med ökat fokus på samförståndslösningar och stärkt barnperspektiv är bra finns brister i betänkandet och därmed anledning att särskilt kommentera delar av förslaget. Några av förslagen tillstyrks medan andra avstyrks vilket framgår under respektive rubrik.

- det är en brist att våld i nära relationer inte lyfts fram på ett tydligare sätt i utredningen.
- det är positivt att barnperspektivet förstärkts och att det är barnets bästa som ska vara avgörande när domstolarna bedömer vårdnaden
- det är positivt att barnets rätt att komma till tals och få information förstärks
- de ekonomiska och praktiska konsekvenserna för kommunerna kommer att bli mera omfattande än de som beskrivs i förslaget.

Våld i nära relationer

Individ- och familjenämnden vill särskilt framhålla att det i många tvister om vårdnad, boende och umgänge förekommer uppgifter om våld. Det handlar om mäns våld mot kvinnor och barn, kvinnors våld mot män och barn samt våld i samkönade relationer. Det är en väsentlig brist att våld i nära relationer inte belysts på ett tydligare sätt i förslaget.

Ekonomiskt perspektiv

Kring det ekonomiska perspektivet bedömer utredaren att förslaget sannolikt kommer att leda till färre tvister i domstol och på sikt minskade kostnader för domstolarna. Minskningen uppskattas till 10 %. Då antalet familjemål i domstol minskar gäller det samma även utredningsuppdragen för socialnämnderna i kommunerna. För att uppfylla intentionerna i förslaget behöver kommunerna fånga upp föräldrar och arbeta mera förebyggande genom exempelvis

Organisationsnr: 212000-2080

informationssamtal och samarbetsamtal. De förebyggande insatserna kommer att öka. Där är det obligatoriska informationssamtalet ett helt nytt moment som tillkommer. Utredarens resonemang kring ekonomiska konsekvenser bygger på att de extrakostnader som blir följden av att genomföra informationssamtal tas ut av besparingar som görs genom minskat antal mål vårdnad, boende och umgänge till domstolarna. Utöver informationssamtalen föreslås inte några nya insatser för kommunerna utan utredaren hänvisar till redan befintliga insatser. Dessa insatser kommer sannolikt att öka men enligt utredarens bedömning bör inte den ökningen ses som en beräkningsbar konsekvens av förslaget. Individ- och familjenämnden vill särskilt framhålla att utredarens förslag bygger på en för lågt räknad tidsåtgång för informationssamtalen. Andra beräkningar som beaktat bland annat förberedelsetid, registrering, samtalstid med två föräldrar i kris eller i konflikt med varandra, samtal genomförs av två handläggare, upprättande av intyg, uteblivna och ombokade besök, visar på den dubbla tidsåtgången. Individ- och familjenämnden delar inte utredarens bedömning utan menar att förslaget kommer att leda till ökade kostnader för kommunerna. I och med de ökade kostnaderna ska finansieringsprincipen beaktas.

Obligatoriska informationssamtal

Ett av förslagen är att obligatoriska informationssamtal ska föregå en domstolsprocess. Dessa informationssamtal ska innehålla relevant information om den rättsliga regleringen samt olika former av konfliktlösning. Intentionen med informationssamtal är bra för att stärka rättssäkerheten och för att nå familjer i ett tidigt skede. Familjerätten har idag ett samarbete med Västmanlands tingsrätt om bland annat utredningstider, information i samband med beslut om betänketid med mera. En bred samverkan sker idag för att nå föräldrar och familjer i ett tidigt skede för att ge stöd och insatser. En målgrupp vi ser idag som särskilt har behov av en formaliserad information innan domstolsprocessen är föräldrar med språkliga svårigheter. Det finns flera exempel på föräldrar som inte förstått innebörden med domstolsprocessen och konsekvenser av domstolens beslut. Utredaren konstaterar att det ensidigt är kommunernas socialtjänst som ska utföra dessa. I utredningen saknas ett resonemang kring andra möjliga aktörer och andra sätt att informera. Varför är det exempelvis inte lämpligt att även domstolarna får ett ansvar för dessa informationssamtal då förändringarna enligt utredarens kommer att leda till att 10 % färre konflikter runt barn avgörs i domstol. Den information som är tänkt att ingå i informationssamtalen ingår idag när samarbetsamtal genomförs. Genom förslaget åläggs istället kommunerna en ny arbetsuppgift som dessutom inte är finansierad. Även om intentionen med obligatoriska informationssamtal är bra avstyrker individ- och familjenämnden förslaget. Om uppdraget ensidigt ska läggas på socialtjänsten måste det kompenseras enligt finansieringsprincipen.

Kompetens- och lämplighetskrav

Förslaget om att ett kompetens- och lämplighetskrav för medlare ska införas i lag är bra. Individ- och familjenämnden tillstyrker förslaget och vill där särskilt lyfta fram kompetensen att samtala med barn.

Tillfällig vårdnadshavare vid allvarligt våld

Förslaget om att en tillfällig vårdnadshavare ska kunna utses vid dödligt våld utfört av den ena föräldern mot den andre öppnar även upp för att bestämmelsen kan bli tillämplig vid annat allvarligt våld. I underlaget saknas en definition och ett resonemang kring vad som avses med annat allvarligt våld vilket kommer att försvåra tillämpningen. I det fortsatta lagstiftningsarbetet behöver regeringen beakta detta. Individ- och familjenämnden tillstyrker förslaget som i grunden är bra men med hänvisning till att förtydliganden behöver göras över tillämpningsområdet.

Föräldrars förmåga att ta ett gemensamt ansvar

Vid bedömningen av vårdnadsfrågan ska särskilt avseende fästas vid föräldrarnas förmåga att ta ett gemensamt ansvar i frågor som rör barnet, i stället för som nu vid föräldrarnas förmåga att samarbeta i frågor som rör barnet. Syftet är att minska fokus på föräldrars samarbetsförmåga och istället fokusera på barnets situation och konsekvenser för barnet. Utredningen visar att tidigare fokusering på föräldrars oförmåga till samarbete i sig kan ha varit konflikt drivande. Med det nya förslaget minskar föräldrars utrymme att konstruera konflikter i syfte att ensam få vårdnaden. Individ- och familjenämnden tillstyrker den föreslagna förändringen.

Gemensam vårdnad även om vårdnadshavarna motsätter sig detta

Domstolen föreslås kunna fatta beslut om gemensam vårdnad även om båda föräldrarna motsätter sig det. Syftet med ändringen är att det är barnets bästa och inte föräldrarnas inställning som är avgörande för domstolens beslut. Individ- och familjenämnden tillstyrker utrednings förslag.

Barnets bästa och rätten att komma till tals

Det är positivt att det tydliggörs i föräldrabalken om föräldrars förmåga att sätta barnets behov före den egna konflikten. Vidare är det positivt att barnet ska ha rätt att uttrycka sina åsikter samt få relevant information. Individ- och familjenämnden tillstyrker utredningens förslag.

Barnets rätt till relevant information och att uttrycka åsikter

Barnets rätt till relevant information och rätt att fritt uttrycka sina åsikter och få dem beaktade tydliggörs i Föräldrabalken. Individ- och familjenämnden tillstyrker utredningens förslag.

Socialnämnden ska få höra barn utan vårdnadshavarnas samtycke

Ett förslag lämnas om att socialnämnden ska få höra barn utan föräldrarnas samtycke. Syftet är att betona barns ovillkorliga rätt att komma till tals oavsett vad vårdnadshavarna anser i frågan. Markeringen i lagstiftningen är bra men det är viktigt att betona att sådana samtal genomförs efter noggranna överväganden och under godtagbara former. Individ- och familjenämnden tillstyrker utredningens förslag.

Vårdnads-, boende- och umgängesutredningar

Intentionen i förslaget med att förkorta utredningstiderna är god. Individ- och familjenämnden delar dock inte utredarens bedömning om att en tidfrist om fyra månader ska regleras i lag. Familjerätten i kommunen har idag ett uppbyggt samarbete med Västmanlands tingsrätt som bland annat syftar till att hålla nere de totala utredningstiderna. Samverkan är ömsesidig men den vilar på frivillig grund. Strävan är givetvis att denna samverkan fortsätter. Däremot går det inte att utesluta att det sker förändringar i framtiden som påverkar samverkan och utredningstiderna. Ur det perspektivet är det inte rimligt att genom lagstiftning ålägga en part en tidsfrist utan att även reglera den andra parten. Det räcker inte att kommunerna förkortar sin utredningstid om handläggningstiderna hos domstolarna samtidigt är orimligt långa. Fokus i förslaget behöver även läggas på domstolarnas handläggningstider. Ett annat område att framhålla för att kommunernas utredningstider ska hållas nere är att uppdraget från domstolarna inte kan innehålla både samarbetsamtal och utredning för vårdnad, boende och umgänge utan behöver i så fall renodlas. Individ- och familjenämnden avstyrker utredningens förslag.

Sekretess, tystnadsplikt, anmälnings- och uppgiftsskyldighet

Förslaget om att införa sekretessbrytande bestämmelser mellan socialnämnder i samband med upplysning och snabbupplysningar är bra. Det är viktigt att uppgifter som kan påverka ett beslut i domstol kommer fram. Individ- och familjenämnden tillstyrker förslaget.